

RESSENYES

Núria DOMÈNECH i M. Mercè RÍOS, *El Municipi de Sabadell a l'Edat Moderna* (Terrassa, Egara, 1988), 64 ps.

Darrerament, els historiadors d'aquest país semblen trobar un punt de coincidència temàtica: la necessitat de desenvolupar els estudis d'història local. Necessitat del tot justificada perquè sols des de la recerca històrica dels petits espais geogràfics podem oferir una imatge més encertada del passat històric de Catalunya. És en aquesta línia que parteix del marc físic local i el relaciona amb el context de la Catalunya Moderna i la Monarquia Hispànica, que s'ha de situar el treball de N. Domènech i M.M. Ríos, *El municipi de Sabadell a l'Edat Moderna*.

L'objectiu d'aquestes joves historiadores ha estat l'estudi del Municipi de Sabadell al llarg dels segles XVI, XVII i XVIII. Per aquest motiu han estructurat el seu treball al voltant de quatre línies ben diferenciades: la primera està dedicada a l'anàlisi de la població i l'economia de Sabadell a l'Edat Moderna; la segona se centra en el funcionament del municipi al llarg dels tres segles; la tercera investiga la sociologia de la classe política municipal i la seva continuïtat o no en el poder; la quarta contempla les distintes funcions que desenvolupa el municipi: sanitat, educació, defensa, obres públiques, etc.

Respecte a l'apartat dedicat a la població i l'economia, se'ns ofereix una visió del creixement poblacional del segle XVI al XVIII, amb les lògiques discontinuïtats provocades per les epidèmies i les guerres pròpies d'una societat d'Antic Règim. Quant a l'economia, aquesta és bàsicament agrícola, amb una indústria tèxtil que adquireix una progressiva preeminència durant l'Edat Moderna. Aquest capítol és purament descriptiu, ja que no constitueix l'objectiu central del treball, serveix purament per a situar al lector al Sabadell de l'Època Moderna.

En el segon capítol s'efectua l'estudi del funcionament del municipi des del final del segle XV fins al final del segle XVIII. Ampli període cronològic que queda dividit en dues etapes diferenciades: abans i després del Decret de Nova Planta (1716). En la primera fase s'analitza l'evolució soferta pel municipi de Sabadell respecte del model municipal català regit pel principi insaculatori en la designació dels integrants del consell ordinari de cada vila. En aquest sentit, les autores assenyalen la data de 1553 com l'instant que la insaculació fou introduïda, amb evident retard respecte a d'altres municipis de Catalunya, i el 1557 com l'any que es produí la reducció dels integrants del Consell General a 30 membres davant l'augment important dels caps de família, que convertia aquest organisme en inoperant a causa de la seva massificació. Les ordinacions municipals no registraren fins al Decret de Nova Planta cap innovació substancial, es limitaren a constatar l'obligatorietat de l'alfabetització per exercir càrrecs i deixar clares les incompatibilitats per desenvolupar oficis municipals.

En la segona fase s'explica, a tall d'introducció, la calculada ambigüitat del municipi de Sabadell en la Guerra de Successió que li va permetre escapar-se d'una possible represàlia de Felip V. De fet, Sabadell només resulta afectada a nivell municipal pels canvis administratius que la Nova Planta comporta en el govern de la vila i en les contribucions econòmiques que hagué de pagar en concepte de reparacions de guerra. L'antic Consell Ordinari i el Consell General, òrgans de representació ciutadana, així com el principi insaculatori quedaren abolits. Sabadell des de 1719 va ser governada per un batlle i 6 regidors i deixà de pertànyer a la sots-vegueria del Vallès per dependre del corregiment de Mataró. Però com indiquen N. Domènech i M.M. Ríos, el pitjor de la nova situació fou que *la nova normativa municipal va perjudicar molt les relacions entre els vilatans i els governants del municipi. No va ser només perquè els regidors i el batlle s'imposaven des de*

la Reial Audiència sinó també per l'abolició d'un consell popular com era el trentenari o consell dels trenta.¹ És a dir, el municipi en el nou règim borbònic deixà de ser un òrgan de representació de la comunitat per esdevenir un organisme al servei del control reial.

Més fortuna sembla que tingué Sabadell en el fenomen de la castellanització que comportava el nou règim municipal borbònic, segons les autores del treball «A Sabadell no hem trobat documentades crítiques motivades per la castellanització dels alts càrrecs. La raó més important és que la vila es va veure poc afectada per la introducció de funcionaris castellans.»² La castellanització esdevingué en tot cas per la dependència de funcionaris d'origen castellà que residien en ciutats administrativament més importants.

És una llàstima que l'anàlisi del funcionament municipal sigui un xic limitada pel que fa referència als segles XVI i XVII. Probablement una revisió dels llibres de Consell de la Universitat de Sabadell proporcionaria una visió més completa sobre la lluita pel poder municipal. També es troba a faltar una explicació sobre l'episodi de la Guerra dels Segadors (1640-1652); estudi que hauria aportat, sens dubte, elements interpretatius en la política de relleus de la municipalitat.

És indubtable que el capítol destinat a investigar la identitat de les autoritats municipals de la vila de Sabadell en el període 1548-1767 és el més suggerent de tots. M.M. Ríos i N. Domènech qualifiquen l'etapa 1553-1690 com de continuïtat familiar en el govern municipal. Una oligarquia ciutadana en què els cognoms de famílies com els Duran, Fontanet, Argemir i, evidentment, els Turull reflectien el predomini econòmic dels llauradors i dels paraires. Respecte a la Revolta de 1640, les autores assenyalen que aquesta no comportà l'aparició d'una nova classe política; mentre que 1652 sí que va significar un canvi polític: «A partir de 1652 la majoria dels nous càrrecs recauen en individus nous, que fins en aquest moment no havien tingut cap responsabilitat en el govern municipal.»³

L'aplicació del Decret de Nova Planta comportà que des de 1719 el municipi de Sabadell registrés més immobilitat de les persones que ocupaven càrrecs en l'administració de la vila. N. Domènech i M.M. Ríos matisen aquesta afirmació tot assenyalant que «La reforma municipal borbònica no va representar tant un reemplaçament de les famílies en el poder com una ampliació, deguda a l'augment dels càrrecs que comporta.»⁴ En definitiva, la reforma borbònica significà un canvi sociològic en la classe política: artesans, metges i apotecaris, és a dir, els oficis liberals s'afegien als llauradors i als paraires en el govern municipal. Desitjaríem que l'anàlisi sociològica de la classe política tingués la seva continuïtat en altres treballs. Resulta del tot imprescindible aprofundir molt més en la base econòmica de l'oligarquia municipal i

quantificar la riquesa familiar així com investigar els lligams de parentiu.

En darrer terme, el treball ens proporciona una darrera línia d'investigació que es fa ressò de les funcions que desenvolupa el municipi en l'Edat Moderna, capítol que resultarà interessant a qui estigui preocupat per esbrinar la cobertura social i alhora el control fiscal a què està sotmès l'individu en el marc municipal.

Voldríem destacar, per acabar, la doble dificultat que l'estudi de la temàtica municipal a l'Edat Moderna comporta. En primer terme cal assenyalar l'absència de treballs. La causa potser radica en l'escassa valoració que del tema han fet els erudits locals, més atrets per les grans efemèrides —visita de reis, concessió de privilegis, guerres— que explicarien la història de la vila. En segon lloc, l'aridesa i el tecnicisme d'aquesta línia d'investigació només atreu els especialistes i margina el públic en general. Per aquestes dues raons i per la qualitat final del treball cal agrair a N. Domènech i M.M. Ríos l'esforç per endinsar-se en l'estudi del municipi a l'Edat Moderna, estudi del tot imprescindible si es desitja explicar amb rigorositat aquest període històric.

MIQUEL SOLER I SANABRE

«De Museus». Quaderns de Museologia i Museografia, 1 (1988). Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. 122 pàgs.

Estèticament bella, acurada, dinàmica, suggestiva i d'aparença consistent. Així neix una nova eina de treball en aquest escàs món informatiu de la museologia i la museografia.

Aquesta eina de treball és filla del Servei de Museus del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, esperem-ne llarga vida, s'ho mereix i ho necessitem.

Esperem que aquesta nota de color vigorosa, presagii un esplendorós futur per al món que representa, molt ric, a vegades, de portentosos projectes, però que descarta el necessari i vital.

La revista vol aprofundir en temes donant-los un caire d'estudi, i en general se'n surt, i en aquest número ens presenta tres visions aconseguides.

El primer tema és un ampli estudi de l'evolució museística catalana i els principals trets que actualment la configuren.

Es dona importància al moment de la Mancomunitat i de la República, així com a la transformació de la Junta de Museus. Enfoca l'etapa franquista com a època de manteniment i fragmentació. Cal remarcar el paper del llibre vermell de Museus, com a nou punt de partida que culmina amb les Assemblees de Museus, impulsores i guia de la museologia actual, a través de diver-

¹ N. DOMÈNECH I M.M. RÍOS (1988). *El municipi de Sabadell a l'Edat Moderna*, p. 22.

² *Op. cit.*, p. 26.

³ *Op. cit.*, p. 33.

⁴ *Op. cit.*, p. 40.

sos estudis i jornades de treball i del llibre blanc dels Museus de Barcelona (1979).

Les Institucions reprenen la iniciativa i la Generalitat assumeix les competències amb la Creació del Servei de Museus, l'octubre de 1980, que s'orienta cap als Museus Nacionals i la Xarxa de Museus comarcals. La creació dels Museus Nacionals topà amb els problemes entre institucions (Generalitat, Diputació i Ajuntament de Barcelona).

Es parla del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya i del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, tots dos fora de la ciutat de Barcelona. Un punt important és el fracàs a ressuscitar o recuperar la Junta de Museus i l'intent per dues vegades d'aprovar una Llei de Museus.

A partir d'aquesta visió general, es tracta dels museus eclisàstics i de la seva integració en el món museístic actual i llur modernització.

L'estudi entra també en aspectes puntuals museístics, com són la restauració de béns mobles, la documentació, la seguretat, la difusió, la formació del personal, la recerca, la bibliografia i el finançament.

Un altre aspecte concret d'aquest treball és el Pla de Museus de l'Ajuntament de Barcelona, en certa manera contrapunt de la Xarxa de la Generalitat, però també racionalització interna, matisada i controlada per l'urbanisme barceloní. El Pla defineix cinc grans àrees museístiques: Montjuïc, el Raval, el Barri Gòtic, la Ribera i la Ciutadella, i se centra en la remodelació i la ubicació en edificis, més que en la dotació dels Museus. Es podria tractar, doncs, purament d'una operació de prestigi i d'imatge.

El segon tema d'estudi tracta de l'inici d'una nova etapa a la Fundació Miró, arran de l'ampliació arquitectònica efectuada, que amplia considerablement l'espai del Centre. L'autor ens porta per un ràpid, però complet i documentat viatge a través de la curta però fructífera vida del Centre d'Estudis d'Art Contemporani. Enalteix àmpliament l'obra efectuada per l'arquitecte Freixa tot seguint fidelment la creació d'en Sert.

Ressalta sobretot el paper que tingué l'Espai 10 i en lamenta la reconversió; remarca també la Història del Premi Internacional de Dibuix Joan Miró i l'actual reconversió en triennal. Acaba amb una pinzellada de les activitats i dels canvis actuals, de la línia d'enfoc i d'actuació i espera que reixin.

El tercer tema d'estudi tracta dels Museus Privats de Catalunya i intenta presentar una radiografia d'aquest aspecte museístic basada en consideracions estadístiques molt àmplies que no ens portaran al coneixement del medi, però sí a una aproximació senzilla i vàlida per fer-nos-en una idea, a partir de la qual aprofundir-hi.

Veiem que un terç, aproximadament, dels museus catalans són de propietat privada i que estimativament també representen un terç del conjunt quant a visitants. Comparativament amb

la resta de l'estat, la proporció és alta i el contingut substancialment artístic, arqueològic i d'història local.

Cal remarcar la manca d'interès privat per la industrialització, que en aquest cas també es correspon amb el poc interès de les administracions. En l'aspecte de personal destaca la poca incidència de personal tècnic qualificat (15%), que es podria explicar per problemes econòmics.

Un altre apartat de la Revista es titula Informe i en aquest primer número tracta d'un tema important i àmpliament debatut en el si del Servei i dels camps respectius: la Documentació als Museus de Catalunya, a cura d'especialistes en cada matèria i representants dels grups de treball, creats per discutir cada tema; per tant, es dóna la visió real del treball executat i es crea la base d'actuació per a una qüestió fonamental dels museus, el coneixement del que s'hi conserva, amb un sistema d'informació vàlid, homogeni per a tots els museus, i que faciliti l'accés als estudiosos.

Aquestes bases de documentació se centren en els temes d'història natural, materials arqueològics, patrimoni etnogràfic, material tèxtil i indumentari, numismàtica, moviment i control dels objectes d'un museu, els arxius d'imatges.

L'apartat Crònica entra en detall de noves actuacions i realitzacions en els museus catalans, siguin o no de la Xarxa de Museus de la Generalitat, siguin de fora, i cal remarcar que es toca un ventall prou extens i representatiu, i dóna una visió àmplia, que no exhaustiva, de la realitat museística catalana.

Es tracten els temes següents:

- a) El nou edifici dels Serveis Centrals del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona; se'n valora l'interès i la funcionalitat i es fixa com a motor del desenvolupament total, constant i futur de tot el Museu.
- b) La política d'adquisicions del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, sobre els paràmetres establerts d'àrees temàtiques, evolució històrica, la idea, la fabricació i la utilització.
- c) El procés de remodelació del Museu de Zoologia de Barcelona.
- d) El dipòsit d'obres del Museo del Prado, en el Museu Víctor Balaguer; se n'indica la història i el dipòsit de l'any 1987.
- e) L'àrea de Ciències Naturals del Museu de Granollers; destaca el jardí amb representació arbòria, faunística i rocosa del Vallès, l'explicació del medi natural de forma permanent i una àrea per a exposicions temporals.
- f) El Museu Comarcal de la Garrotxa; s'explica breument, però clara, el projecte museístic molt ambiciós i les realitzacions actuals, concretades en la restauració de l'edifici de l'Hospici i la concreció de les sales dedicades als segles XVIII-XX.
- g) L'exposició Tàrraco: Objecte i Imatge, que trenca motllos en el món de la fotografia arqueològica, és la tarja de visita de la propera remodelació del MNAT. Onze fotògrafs han estat invitats a interpretar quaranta objectes del nostre passat a través dels seus objectius, el resultat és sorprenent i fantàstic i la mostra ens els presenta un enfront de l'altre.

h) Una exposició al Musée Dauphinois de Grenoble: De mémoire d'hommes, mostra la relació home/medi en dos llocs propers en l'espai, però allunyats 4.000 anys i mitjançant els objectes de què es disposa en cada moment i un bon muntatge museogràfic.

i) El procés de restauració del Crist romànic d'Escunhau.

j) El retaule de Castelló de Farfanya: conservació i restauració.

k) El procés de conservació i restauració de les pintures murals de Sant Tomàs de Fluvià.

Es complementa el volum amb diverses novetats bibliogràfiques. En conjunt, doncs, donem la benvinguda a aquesta publicació, ben resolta, i que esperem que compleixi el que es proposa, ja que si la forma i la presentació són importants, el contingut és essencial.

RAMON TEN I CARNÉ